

De andere held van India

IEDEREEN KENT GANDHI, MAAR WIE WAS BOSE?

Mahatma Gandhi wordt gezien als de Indiase vrijheidsstrijder bij uitstek. Met zijn geweldloze filosofie zou hij de hoofdrol hebben gespeeld in de aftocht van de Britten uit India. Maar een andere, vergeten revolutionair boezemde de Britse bezetters veel méér angst in. Wie was hij?

Tekst **Hidde Tangerman**

India's strijd voor onafhankelijkheid is onlosmakelijk verbonden met de naam van Mahatma Gandhi. Met zijn doctrine van geweldloosheid – burgerlijke ongehoorzaamheid, vreedzame protestacties en hongerstakingen – oogste hij niet alleen wereldwijde bewondering; ook dwong hij als eerste Indiër een onderhandelingspositie af bij de Britse bezetters. Zijn populariteit bij de bevolking nam mythische proporties aan; hij wist miljoenen mensen te motiveren om zich bij het verzet aan te sluiten. En toch. Toch blijkt Gandhi geen smetteloze held. Hij beging een aantal pijnlijke blunders met grote gevolgen. En al deed hij veel voor zijn land, de uiteindelijke aftocht van de Britten was méér te danken aan een andere revolutionair. De naam van die vergeten vrijheidsstrijder: Subhas Chandra Bose.

Gandhi's tegenpool

Het verhaal van Subhas Chandra Bose is een Hollywoodscript waardig. Hij leidde een leven vol ontsnaptingen, vermommingen, valse paspoorten, diplomatieke steekspellen, grote triomfen en tragische nederlagen. In denken en doen was Bose de tegenpool van Gandhi. Waar Gandhi de voorzichtige conservatief was, die vasthield aan een

geweldloze oplossing van conflicten, was Bose juist een voorstander van militaire actie en snelle daadkracht. Op zijn zeventiende schreef hij al: "Als India een modern en beschaafd land wil zijn, moet het daarvoor de prijs betalen en zich niet onttrekken aan het militaire vraagstuk. Een natie zonder militaire macht kan niet hopen zijn onafhankelijkheid te bewaren." Ondanks hun verschillen hadden Bose en Gandhi grote waardering voor elkaar en werkten ze twee decennia lang samen aan hetzelfde doel. Maar in 1939 kwamen ze lijnrecht tegenover elkaar te staan. Dat jaar werd Bose herkozen als president van het All-Indian National Congress, een politieke partij die streefde naar volledige onafhankelijkheid. Hij wilde een nationale opstand organiseren en stelde de Engelsen een ultimatum: ze moesten binnen zes maanden uit India vertrekken. Gandhi was niet gecharmeerd van die rigoureuze opstelling en gebruikte zijn invloed om Bose uit de partij te werken. Die reageerde geschokt en maakte teleurgesteld een einde aan hun samenwerking.

Fascisme

Maar Bose was ook een geboren optimist. Hij besloot zijn heil in het buitenland te zoeken. De

Tweede Wereldoorlog was uitgekomen en Bose had zijn hoop gevestigd op het fascisme. Niet omdat de ideologie hem aansprak, maar omdat de vijand van zijn vijand – de Britten – automatisch zijn vriend was. Zijn plan was om een leger samen te stellen van Indiase krijgsgevangenen, waarmee hij de Britten buiten de grenzen van India kon aanvallen. Hij hoopte dat Duitsland hem dat leger kon bieden.

Er was nog wel een klein probleem; de Engelsen hadden hem als potentiële terrorist veroordeeld tot huisarrest en zijn woning werd dag en nacht in de gaten gehouden. Bose besloot te ontsnappen. Op 16 januari 1941 verliet hij zijn huis: verkleed als bebaarde moslim en onder de neus van de Britse geheime dienst door werd hij door zijn twintigjarige neefje met de auto naar het treinstation gebracht. Per trein, liftend en te voet arriveerde hij twee weken later in de Afghaanse hoofdstad Kabul. Daar organiseerde hij een gesprek met de Italiaanse minister Alberto Quaroni, die hem steun en een troepenmacht in Europa beloofde en hem voorzag van een vals paspoort. Quaroni was onder de indruk van Boses gedrevenheid en noemde hem 'de enige realist van de Indiase nationalisten'.

LEES >

► Het standbeeld van Subhas Chandra Bose in Calcutta wordt voorzien van een vers goudkleurig verbad, ter gelegenheid van de viering van zijn 107de geboortedag op 23 januari 2004. Die dag is in West-Bengalen, de geboorteregio van Bose, een officiële feestdag.

